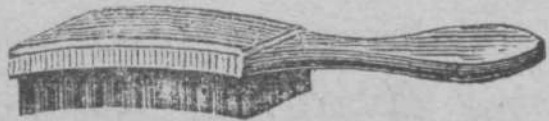

pred dvema letoma. Prav po malem računano, prišlo je l. 1886. na Kranjsko več nego en milijon goldinarjev za sadje: vsota, ki je večja, nego zemljiški davek cele Kranjske. Ali ni to dohodek, katerega se more veseliti kmetovalec in sicer tem več, ker je drugim njegovim pridelekom tako grozno padla cena? Ali nam je pa letošnja dobra sadna letina zagotovljena? Nikakor še ne: akoravno drevje prav lepo odcvita, in se veliko sadja prijemlje, vendar pretijo narediti gosenice in zlasti pa sedaj hrošči (kebri) mnogo škode. Ta mrčes nam more vzeti velik del dobre letine, in če nam jo vzame, prav se nam godi, ako smo toliko leni, da ne preganjamo gosenic in hroščev. V naših rokah je, zagotoviti si sadno letino, ako stori vsak svojo dolžnost in sili na podlogi postave tudi druge, da jo izpolne. Deželna postava iz leta 1870. vелеva občinam pokončevanje mrčesov, vi pametni sadjarji pa silite županstva, da zvršujejo to prekoristno postavo. Kmetovalci! Tožiti o slabih časih prav nič ne pomaga; naredite si s pridnostjo in z umnim kmetovanjem sami dobre čase, saj je to v vaši moči. Torej na delo, sadjarji! Z združenimi močmi se spravite na hrošče; ako jih uničite, ne boste koristili samo sadjarstvu, ampak tudi gozdarstvu, zelenjadarstvu in poljedelstvu. Pomislite, da zaleže samo ena samica preko 30 ogrcev, kateri potem razjedajo korenine po vrtilih, travnikih in njivah. Naj občina da majhno nagrado za pobiranje hroščev, saj ji bode boljša letina tisočkrat povrnila neznatne stroške. Obljubite otrokom za vsak liter hroščev en krajcar, in z veseljem bodo šli na hudega kmetovega sovražnika.

Zlasti pa naj skušajo vplivati v tej zadevi po občinah gg. učitelji, ker oni morejo s poukom v šoli in zunaj šole mnogo storiti. Ni pa dovolj pokončavati samo hrošče, treba je vedno in vsako leto pokončavati pridno in dosledno tudi njih zalego t. j. ogrce. To pa najlaže storimo, ako varujemo naše zaveznike iz živalstva, ki neizmerno veliko koristijo s pokončavanjem te podzemeljske zalege. Najbolj koristen je pa krt. Zato ga pa ne preganjajte, marveč ga raje k sebi vabite!

Čistite sadno drevje!

Najpoglaviteje in neogibno potrebno je, da sadjar sadno drevje snaži t. j. da mu trebi z debel in z vej mah, lišaj in uže odmrlo lubad. Lišaj namreč ne jemlje drevesu samo prepotrebne soka, ampak v njem ter tudi v mahu in v uže odmrli lubadi napravljajo mrčesi tudi svoje zalege. Toliko potrebneje je toraj čistiti drevje teh pritepkov, ki je le grdiyo. V to rabi različno orodje, posebno pa tako zvana drevesna strgulja. Toda tu je treba posebno paziti, ker s strguljo se lahko rani lubad ali še mladi les, to pa lahko provzroči, da se drevo ali popolnoma posuši ali vsaj zbolí. Kakor vse, napredovalo je tudi orodje za čiščenje dreves. Mesto prej omenjenih strgulj uporabljajo se sedaj vedno bolj ščeti iz jeklene

Podoba 31.

žice (Stahldraht-Obstbaum-Rinden-Bürsten), s kojimi se drevje čisti ne samo čedneje in hitreje, temveč tudi veliko varneje. Take ščeti, kakeršna kaže pod. 31., dobiti je uže v vsaki železni prodajalnici.

T é j a.

(Glej podobo 32.)

Izmed žlahtnih rož, katere vzgajamo na vrtu, zavzema prvo mesto teja (Theerose, latinski rosa indica odoratissima ali rosa thea). Cvetje njeno je različne barve, vendar največkrat rumeno, izpuhteva pa vonjavo, da si finejši niti misliti ne moremo. Po krajinah z milim podnebjem cveto teje neprenehoma, malo da ne vse leto, po drugod pa pomori šele hud jesenski mraz cvetno popje, katerega je še tedaj veliko. Iz tega vzroka je konec jeseni mnogokrat les še nedozorel, in zato pozebe mnogo téj po zimi, če tudi jih dobro zavarujemo. Izvrstna je téja za vzgojo v lonci, ker v njem cvete, ako je umno ravnana, vse leto. Téj poznamo več stotin vrst, karerih ne kaže navajati, vendar hočem omeniti dveh vrst, ki ji vrtnarji vsega sveta najbolj čislajo.

Prvo je Maréchal Niel (beri: marešal Niel). Ta

Podoba 32.

téja ni le prva med svojimi vrstnicami, ampak tudi med vsemi rožami. Odlikuje se po svojem cvetju, ki je zelo veliko, lepe oblike, temne zlatorumene barve in najfinejše vonjave. Ob dobrem oskrbovanju cvete kaj bogato in je izvrstna za

vsako vrtnarsko porabo, bodi si za šopke ali vence itd.

Prekrasna téja je tudi Gloire de Dijon (beri: gloar de Dižon), ki je rdečkastorumene, znotraj v cvetu pa bakrenordeče barve. Ta téja ima proti prvi to veliko prednost, da je dokaj manj občutljiva.*)

*) Roža la France (beri: la Frans), ki je tudi med najlepšimi, pa ni čista téja, ampak je nastala s križanjem téje in remontantne rože, je torej hibrida.

Drugi mesec bode čas okulovati rože z živim očesom. Kedor ima podloge, naj jih ne pozabi cepiti s tema najboljšima rožama. Cepiče je dobiti pri vsakem vrtnarji, ki se peča z ročno vzgojo, ker si ne moremo misliti lepega vrta brez Maréchal Niel in brez Gloire de Dijon.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

79.

Velikani v pernatem gozdu.

Med najogromnejša drevesa, katera v Evropi raste, gré pravi kostanj. Na Gothardovem prelazu v kantonu Tesin skem stoji pri Fasdi v višini 700^m/ eden kostanj, ki ima v obsegu okoli 8^m/. Najglasovitejši pa je oni kostanj, ki stoji v Siciliji na Etni, in nazivajo ga „Castagno di cento cavalli“, ker pod njim more, tako velé, do 100 v senci stati. O tem glasovitem kostanju nam je zapisal J. Houel to-le: „Odrinili smo z Aci-Reala gledat kostanj, ki ga nazivajo di cento cavalli. Šli smo skozi Sant-Alfio in Pireno. Povsodi smo videli dosti kostanjega drevja. Ker se še ni bilo stemnilo, podvizali smo se, da najpreje ogledamo glasoviti kostanj. Njega veličina je tako gorostasna proti ostalemu drevju, da se ne dade popisati utisek, ki ga napravi prvi hip na človeka. Najpreje sem ga začel risati, in drugega dne sem risanje nadaljeval. Napravil sem naris popolnoma po naravi. To drevo ima v obsegu 160 črevljev. Rekel sem ljudem, naj mi povedo o tem drevesu, kar vedo.“

„To drevo nazivajo „Castagno di cento cavalli“, ker s svojo gorostasno krošnjo dela toliko senco, da se vánjo more postaviti 100 konj. Pripovedovali so mi, da je Ivan Aragonski, idoč s Španjolske v Napolj, naredil ovinek v Sicilijo, ter šel na Etno. Bil je na konju, kakor tudi spremniki njegovi. Na potu jih je ujela nevihta, ali vsi so se vstopili pod to drevo, ki je s svojo krošnjo jih pokrilo, da niso bili mokri. Ta znameniti pripetljaj je bil povod, dejali so mi ljudje, da je drevo dobilo ime „Castagno di cento cavalli“. Drugi pa so mi zatrjevali, da Ivana Aragonskega nikdar ni bilo na Etni.“

„To glasovito drevo tako gorcastasnega premera pa je votlo. Stoji tako rekoč samo na svojej skorji, ali vendar je lepo zeleno. Votlina je tolika, da so ondotni ljudje naredili celo hišo in v hišo postavili peč, v katerej suše kostanj, orehe mandlje in drugo sadje. Kedar potrebujejo drv, tedaj se več potov prigodi, da grejo s sekiro in odsekajo od kostanja, kolikor potrebujejo. Zato je drevo uže zelo poškodovano.“

„Nekateri zatrjujejo, da ima drevo več debel, ki so se sprijela in zrastle. Kdor po vrhu ogleduje drevo, meni, da je res tako. Toda ko sem bil vse do dobrega ogledal, prepričal sem se, da je vse eno isto deblo. V tej okolici je še več kostanja, lepih in močnih dreves,

ki imajo v obsegu po 36^m/. Kako star bi utegnil biti ta kostanj? Nekateri sodijo, da 3600 let“.

Lipa je bila od nekdanj Slovanom sveto drevo. Gorostasnih lip je več po Evropi. Posebno poznata lipa stoji pri Neustadtu v Virtemberškej. Deblo jej meri v obsegu 10^m/, in sodijo, da bi utegnila stara biti 700 do 800 let. Njena gorostasna krošnja ima v obsegu 133^m/, in veje so jej podprli s kamenitimi stebri. Dva stebra imata na sprednjem licu grba vojvode virtemberškega od 1558. l. Na drugih stebrih so vsekana imena onih, ki so jih postavili. Lipa ta gre v dva vrha. Škoda, da je vihar polomil en vrh.

(Dalje naslednjič.)

„Matica Slovenska“.

Tajnikovo letno poročilo o delovanju odborovem v dobi od 1. aprila 1887. do 31. marca 1888. l.

(Dalje.)

Tudi na zunaj se je naša „Matica“ v zadnji dōbi v primeri s predzadnjo vsaj toli živahno, ako ne še živahneje gibala in razvijala, bodisi že pri različnih slovenskih, bodisi tudi pri slovanskih slavnostnih prilikah, bodisi v veselih, bodisi v žalostnih slučajih. Vselej je bilo odboru do tega, da „Matica“ pri tacihih prilikah ne zaostaje za drugimi narodnimi društvi, da primerno in dostojno izraža svoja čutila in da se častno odzivilja svoji nalogi in dolžnosti. — Kar se pred vsem tiče slovenskih slavnostnih momentov, došlo je našemu društvu večje število častnih vabil, na katera je odbor ali pismo, ali brzojavno, ako se mu je zdelo pa prilično, tudi osobno, po posebnih deputacijah odgovarjal. Omenjene naj bodo le večje slavnosti, ker bi bilo preobširno naštevati vse. 3. julija 1887 praznoval je zavedni slovenski svet častni spomin matičinega ustanovnika in prvega večletnega predsednika dr. L. Tomana. Slovesnega odkritja spominske plošče in ž njim združenih slavnostnih momentov vdeležila se je naša „Matica“ po mnogobrojnih odbornikih, društvenikih, pred vsem pa po svojem drugem podpredsedniku, ki je v svojem slavnostnem govoru jako jasno slikal pomembo slavljencevo za naše društvo. Ko so 15. avgusta idrijski sorojaki praznovali spomin svojega in sploh slovenskega Mae-cenata, škofa Antona Alojzija Wolfa, omenil je društveni odbornik dr. Poklukar, v ta namen naprošen, tudi matičine čestitke. Zlatomašniku in soodborniku, nevstrašenemu prvoboritelju koroških Slovencev, sedaj že pokojnemu Andreju Einspielerja, čestitala je „Matica“ dne 21. avgusta pismo po svojem predsedniku, osebno in ustno pa po odborniku Kržiči. Slavnostne sedemdesetletnice svojega častnega člana in neutrudljivega sotrudnika, župnika Dav. Trstenjaka, vdeležila se je „Matica“ 4. septembra v starem trgu pri Slov. Gradci osebno čestitajoča po svojem odborniku prof. Pleteršniku in poslala vrhu tega še pismo čestitko. Ko je občinsko